

KÖNYVISMERTETŐ

Hargittai Balázs: Négy szemközt a tudománnyal

Válogatás Hargittai István írásaiból

Ha valaki felüti az Akadémiai Kiadó által 2020-ban megjelentett könyv tartalomjegyzékét, akkor önkéntelenül is felteszi azt a kérdést, hogy „mi köze van e könyvnek a roncsolásos, vagy roncsolásmentes anyagvizsgálathoz”? Ez még élesebben tehető fel, ha például a „Tudósportrék” fejezet névsorára tekintünk. Igaz, hogy a harmadik fejezet Teller Edével és tevékenységével foglalkozik, akinek magyarországi útjaival, munkájával mind Pakson, mind Debrecenben sokan foglalkoztak, foglalkoznak napjainkban is mind az anyagvizsgálat szakavatottjai, mind pedig a „hétköznapi emberek”. A „könyvismertetés” elkészítését egyrészt a cím „tudománnyal”, másrészt a könyv negyedik fejezetének „Tudománytörténet” kifejezései sugallták a személyes motiváció mellett. Az **objektív motivációt** igazolandó, hogy a legutóbbi és a mostani lapszámomban éppen az „anyag”- „anyagtudomány”- „anyagtechnológia” tudományosan megalapozható definíciója kapcsán alakult ki egy vitafórum. Hogy ennek mi lesz a konccenzusos vége? Ez nehezen megjósolható. Azonban az biztos, hogy elindult a közös gondolkodás és ez folyik. Eredmény pedig várható.

A szubjektív motiváció pedig a mintegy két évtizedre tekint vissza. A Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Területi Bizottságában az Akadémiai Klub vezetésére kaptam megbízást 2000-ben. Ebben az időszakban került a kezembe Hargittai István „Életeink. Egy tudományos kutató találkozása a századdal” című 2003-ban megjelent könyve. Ajánlását Göncz Árpád Köztársasági Elnökünk írta kedves, elismerő szavaival. Előadását Miskolcon 2003. október 30-án ugyanezen címmel tartotta. Őszintén be kell vallanom, hogy a világot átformáló tudományterületek történetével kapcsolatos korábbi, nehezen csillapítható szomjúságomat további könyvek, a Magyar Tudomány havilapban közölt cikkei hathatósan oltották, mert hitelesen, személyes kapcsolatokon, interjúkon nyugvó tényekkel alátámasztottan – de mégis elbeszélő stílusban mutatja be a világraszóló elmék felfedezéseit, azok emberi, mindennapi életével együtt. „Könyveinek egyetlen hibája, hogy az olvasó nem tudja letenni”- írja

Vizi E. Szilveszter. Ezt csak megerősíteni tudom! Így nem is próbálok részletekbe bocsátkozni. Inkább csak a család „tudománytörténeti vénájára” szeretnék nagyon röviden utalni. Felesége, Hargittai Magdolna ugyancsak az MTA rendes tagja. Könyveiben – legyen az férjével közösen írt is – felrejlük a „női finomságra, részletességre” törekvő stílus. A család legfiatalabb tagja, Balázs az Egyesült Államokban él, a Saint Francis University (Szent Ferenc Egyetem) kutató professzora (<https://www.francis.edu/balazs-hargittai/>)

ugyancsak a családi hagyományok megbízható folytatója. A Miskolci Egyetemen („lánykori nevén a Nehézipari Műszaki Egyetemen) végzett tudománytörténész barátom, Varga János a Hargittai családot joggal ruházza fel „Tudománytörténet családi vállalkozásban” címmel.

No de térjünk vissza a bemutatandó könyvre, amely egy válogatás, Hargittai István különböző folyóiratokban megjelent írásaiból. Hogy milyen időhorizontra terjed ki e válogatás? Pillantsunk a fedlap jobb- vagy baloldali fényképére. A jobboldalon a fiatal Hargittai István, a baloldalon Wigner Jenő (1902-1995) látható. A közös fénykép 1969-ben készült a Texasi Egyetemen.

A könyv tartalomjegyzékére már hivatkoztam röviden az ismertetőm elején. Most a befejezéshez közeledve ide térek vissza annak érzékeltetésére, hogy mire számíthat a Tisztelt Olvasó akkor, ha kinyitja a könyvet. A kíváncsiság előzetes felkeltésére csupán neveket és témákat sorolok: Wigner Jenő, Francis Crick (DNS), Szilárd Leó, Enrico Fermi, Lev Landau, Balázs Endre, Polányi Mihály, Klein György, Oláh György, James D. Watson (DNS), Teller Ede, Arthur Koester, Dimitrij Mengyelejev, Dan Shechtman (kvázikristályok), Richard Henderson, Nobel-díj és környezete, Nobel-citromdíj, ...

Bízom abban, hogy sikerült érzékeltetnem egy olyan forrást, amely kellően „bő vízhozamú és tiszta vizet szolgáltat” a tudománytörténet iránt érdeklődők szomjának hathatós oltására.